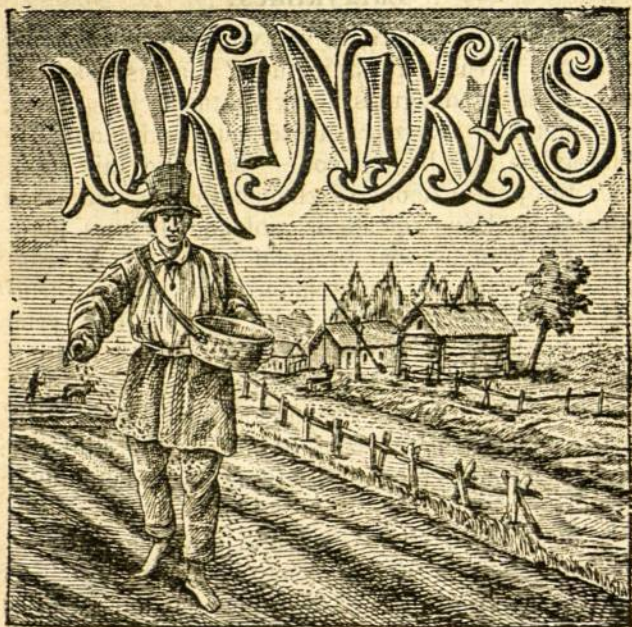

laikrasztis, paskirtas reikalams ukiniku,

iszeina syki ant mėnesio. Metinė prekė: Maskolijoje su prisiuntimu kopertose 5 rubl., su pernesizmu per rubežių arba per rankas imant nuo perkupčių 2 rubl.; Prusuose su prisiuntimu 3 mark.; Amerikoje ir kitur 4 mark.

Primename maloningiems skaitytojams „Varpo“ bei „Ukiniko“, kad ilgai, neužvilkdami, pasirūpitu prisiųsti metinį užmokesnį už skaitomus laikrasčius, ir teiktusi priduoti aiszkiaus antraszus.

Laikykimes!

Perėjo dvidešimts septyni metai nuo lenkų maiszto, buvusio 1863 metuose. Laikas toks, tai ne amžiai — daugums lietuvių atmena jį, atmena, kad metai to maiszto atneszė mūsų ukinikams iszliuosavimą nuo baudžiavos — bet apie tai, kuom mes turėjome užmokėti iszliuosuotojams, jau retas pamislyja. Užmokėjome ir mokame da mes lietuviai ir Lietuva labai brangiai ir rodos per brangiai tai iszpuola, ipacz mums, taip mažai turintiems. Neminėsime jau, kad kaipo dalį, arba kaipo palukus tiktai už tą iszliuosavimą uždrausta mums tapo spanda knygų mūsų kalboje ir musiszkomis raidėmis, suspaustas tapo mūsų tikėjimas ir kalba lietuviszka, bet drange su tuom ir mūsų brangiai tėvynei Lietuvai iszpuolė daugel nužudyti.

Nuo pasibaigimo paminėto lenkų maiszto — maskolių ciecoriaus, užmuszto iszliuosuotojo lietuvių Aleksandro II, o da labiaus dabar valdanczio jo sunaus Aleksandro III, visų jo tarnų, vietinių Lietuvos užveizėtojų visas rupestingumas jų apsireiszkia tame, idant Lietuvoje kuodaugiausiai įvesti maskolių ir apdovanoti juos plotais Lietuvos žemės. Dėlto valdžių tapo atimti plotai žemės, pirmiaus prigulėjusieje bažnyczioms ir katalikiszkiesiems kliosztoriams ir jie pardavinėjami pusdykiai isz visų Maskolijos krasztų paszauktiems maskoliams ant ilgo iszsismokėjimo, visai beveik be jokio ant pradžios reikalavimo pinigų. Toliaus uždrausta bajorams katalikams

Lietuvoje ne tiktai žemę pirkinėti, bet ir ją valdantiems, jai neturėtų vaikų, užraszyti tolesniems giminėms. Dvarai bevaikių bajorų katalikų Lietuvoje tur but parduoti, bet jų pirkti negal jau bojors katalikas. Sziandien laimingai valdantis Maskolijoje ciecorius Aleksandras III uždraudė bajorams katalikams ne tiktai žemę pirkinėti, bet ir parsisamdyti ant ilgesnio laiko. Isz pradžios, kada buvo tie uždraudimai iszduoti, da nebuvo perdang maskolių, norinczių persikraustyti isz Maskolijos į Lietuvą, delto, del iszveržimo žemės nuo bajorų katalikų, pakviesti buvo ir vokiečiai isz Vokietijos, bet, kada vokiečiai daug dvarų mūsų kraszte prisipirko ir savo mokslu ir pinigais pakėlė juose žemdarbystę, dabartinis ciecorius 1887 m. iszdavė paliepiamą, uždraudžiantį atėjunams isz svetimų vieszpatysezių ne tiktai dvarų žemę pirkinėti, bet ir seniaus nupirktą valdyti; del iszpardavinėjimo seniaus nupirktų, su daleidimu palikta jiems buvo tiktai trys metai.

Tie visi Maskolijos valdžių iszduoti paliepiamai turi vienaitinę, nors paslėptą užduotę, idant nedaleidžiant prie pardavimo žemės plotų pirkėjų: bajorų — katalikų, atėjunų isz svetimų vieszpatysezių, žydų ir sumažinus plotą žemės iki 60 dešiatinų, koki gal nusipirkti ukinįs katalikas, palengviti nusipirkimą žemės Lietuvoje maskoliams, kuriems paskyrė visokius dar palengvinimus ir paszelpas, kokias tiktai valdžia turi savo rankose. Žinoma, kad juom mažiaus yra pirkėjų ant kokio nors tavoro, juom pigiaus galima pirkti tavorą; nusipirkti galima pigiaus ipacz tasyk, kada

tavorą priverstinai reikia parduoti. Tokiu būdu žemės prekė Lietuvoje nupuolė taip žemai, kad čia kur nors apie pat Prūsų rubėžių vertė žemės deszimts syk mažesnė, neng kokį szimtą žingsnių toliaus — Prusuose, ir mažesnė, kaip toje pat Lietuvoje buvo priesz 10 arba 15 metų.

Idant pasinaudoti isz tokio padėjimo, maskoliai, turėdami visada pagelbą savo valdžių, rengia draugystes del iszpirkimo žemės nuo katalikų ir dalinimo nupirktų plotų tiktai tarp perkeltų į Lietuvą isz gilios Maskolijos maskolių. Nors ir draugysčių lyg sziol nebuvo, bet pagal surovimą maskolių, nuo 1864 m. iki pabaigai 1889 m. 900,000 desiatinę žemės Lietuvoje perėjo isz rankų katalikų į rankas maskolių; dabar žinoma, iszveržimas turės citi da sparčiau, jai mes nepasirupisime apie apgynimą mūsų žemės. Tokius tai plotus jau nužudė mūsų brangi tėvynė, bet ar mes nedarome, idant sumažinti tolesnį jos siaurinimą? Teisybė, daugumas jų, o teisingai galima sakyti, kad beveik visi tie plotai iszveržti nuo mūsų bajorų, kurie dar nepasirodė niekur lietuvių draugais, bet atmėdami neseną pereituvę, kada lietuviai buvo jų baudžiauninkais ir sziaudien tos nuomonės nepameta. Nepažįstame da daug bajorų, kurie kuom nors prisidėtų prie mūsų lietuviszkų darbų, bet trukdanczių mūsų darbus, peikianczių, bijanczių, kaip velnias szvento vandens, skirtybės lietuvių nuo lenkystės, pavydinczių lietuviams nesuskaitysi; vis-gi vienok reikia atmėti, kad tie bajorai, neturėdami jokios valdžios, nieko pikto padaryti negal, kada maskolius persikėles, apdo-

vanotas valdžių, turintis visada jų apdangą ir pagelbą, kurios jo ir tyczia meluojanczio klauso, stosis palicijantu, dabotoju lietuvio jo kiekvieno žingsnio, mislies ir žodžio. Ant galo, žemės Lietuvoje del lietuvių vos užtenka, koks reikals lietuviams daljtis su valdžių sznipukais?

Rodos, kad kiekvienas gerai supranta, kad žemė Lietuvos yra motina maitytoja lietuvių; jaigu jos nėra perdaug del savųjų, tai prigul ją giti nuo iszveržimo atėjunų-nedraugų. Reikia rupjtis, idant iszveržimą jai neapstabdyti, tai nors sumažjti kiek galima. Ne viens gal pasakyti, kad lietuviai, neturėdami tokių iszlygų, kokios yra rankose tu atėjunų, apie apgynimą tėvynės žemės ir mislyti negali — bet ar isz tikro ne yra galima nors sumažjti pikta? Pažiurėkim tiktai.

Lietuviams ukinjkams neuždrausta yra pirkinėti dvarų žemę, delto gal jie pasinaudoti nors nedideliais pasiskolinimais isz ukiszko banko. Taip yra dabar, toliaus gal ir tą daleidimą uždrausti ir delto, kad gal uždrausti, reiktų dabar kuoplacziausiai isz to naudoti. Kas met tiktai vienas Vilniaus žemiszkas bankas parduoda po 100 ir daugiau dvarų Lietuvoje už skolas, banke užtrauktus; parduoda ir kiti ponams paskolinę pinigų. Dvarai tie ne tiktai katalikų ponų, bet vokiečių ir maskolių. Žinoma, kad viens ukinjkas neįstengs nusipirkti dvarą, nes ukiszkas bankas vienam duoda paskolinimą tiktai iki 500 rublių; bet jaigu vienstovis žmogus n'įstengia to padaryti, tai gal įstengti szimtas arba ir daugiau susidėję — įstengs tai visas valsečius, isz lietuvių

susidedantis. Maskolijoje valsečiai perka dvarus ir paskui nupirktus dalina tarp bežemių valsečionių, pavesdami plotus geriems darbininkams ant išsimokėjimo per kelis metus. Jaigu apdovano-tas tinginys, tai valsečius gali visada duotą plotą atimti ir duoti jį geresniam, pertai nieko žudyti negali, nes žemė visada valsečiui sugryžta. Kaip vienstovis žmogus, taip susidrangavę nors šimtas, ir valsečiai, jai jiems pritrūksta pinigų ant nu-pirkimo dvaro — gal naudoti iš paskolinimo ukiszkame banke. Viskas galima, jai tiktai tarp mūsų ukininkų daugiau būtų užsitikėjimo viens kitam, ne kaip tai yra dabar. Viens dvarus galima dalinti, kitus nupirktus čielai užlaikyti, pavedant užžiurėjimą jų išzmingesniems mo-kįtiems lietuviams — tokiu budu atsirastų vietų tėvynėje ir del mokytų lietuvių, kurie šiandien čia sav vietos neranda. Sustabdžium ir iszei-vystę į nelaimingą Braziliją, kur daugumas lie-tuvių turi prapulti. Žemę-gi, kaip dabar prie pardavimų dvarų, labai pigiai galima nusipirkti, daug pigiaus, ne kaip Brazilijoje, kur pulkai mūsų brolių nežinia kodėl traukia.

Pardavimai dvarų, skolingų Vilniaus Žemisz-kam bankui, jau pasibaigę; atsitiks jie vel tiktai pasibaigus metams. Kokie tada bus dvarai par-duoti, da ne žinia — bet ir dabar parsiduoda dvarai privatiszškai po mirusiam jenerolui Witt-gensteinnui, ponui Verkų (netoli Vilniaus). Plotai tų dvarų, išskirstytų po rėdybas: Minsko, Vi-tavio, Vilniaus turi net tiek margų, kaip visa Belgijos karalystė, o didesnė už ne vieną iš

Vokietijos kunigaikštysčių, yra tai dalis dvarų, prigulėjusių kitą kart kunigaikščizini Radzivillui. Po smerczyui Wittgenszteino visi dvarai perėjo ant pacios vokiszko kunigaikščio Hohenlohe, ciecoriszko vietiniko užimtų 1871 m. nuo prancuzų Alzacijos ir Lotaringijos. Pardnoti-gi juos reikia delto, kad Hohonlohe prigul Vokietijai, o norai jo priraszyti Maskolijoje vienatinį sunų nepasisekė; valdžios Peterburge nepriėmė delto, kad rundas norėjo tuos dvarus nupirkti, bet czia vėliai ant prekės p. Hohenlohe nesutiko. Delto tiktai, kad plotai tų dvarų didelį laiką del pardavimo visų pailgino da ant 5 metų, t. y. iki 1896 m. Daugums dvarų guli Baltrusų kraszte, bet dalis yra ir Lietuvių apgyventuose krasztuose Vilniaus rėdybos. Nėra mums ką veržti tų, kurie baltrusų, bet pasirupiti nors, idant esantieji mūsų kraszte nepapultų į maskolių nagus. Derėti ir dasižinoti apie juos galima tam tyczia įrengtam del pardavimo kontore Vilniuje.

- j - a -

Vaitiekus Smaigas.

Lenk. paraszė M. Balucki's.

Liet. vertė V. K.

V.

Vaitiekui betupint kalinyje, o tupėjo arti dviejų metų, nes pirmiausiai atsėdėjo isztyrinėjimo laike pusmetį su virszum, o kas liko, tai po apsudyjimui, atsitiko, kad Pelėdos dēdē netikėtai numirė, o dēdienē jau seniai buvo persikrausczius į amžinystę. Dēdē nepaliko jokio sudavadyjimo palaikų, tai-gi Jonas, budamas arcziausiu

gimnaisiu, liko pirmiausia įpėdiniu viso turto, tai yra triobų, gyvulių, padarų ir penkių deszimčių margų įdirbto lauko. Teisybė, reikėjo dalintis su naszle po jo broliui, pasimirusiam pavasaryje, ir su likusiomis giminėmis, bet apsukrus Jonas taip mokėjo pasielgti, kad jis pasiliko prie namų, o kitiems apsiėmė tik iszmokėti. Tokiu budu isz apdriskėlio ir pavargėlio iszsyk tapo turtingu gaspadorium ir įsigriebęs į turtus persimainė taip, kad rodesi visai ne tas pats. Jis, ką pirma visados sakydavo, kad turtingiems pridera szelpti nieko neturincius, o gyvena tik isz to, ką nuo kitų paėmė, ir visai sau neiszmėtinėjo to, dabar tapo labai dabojančių savo turtus ir baisiai nemielaszirdingu ant neturtingų. Tegul piemuo butų įleidžia netyczia karvę į javus, tegul tik įeina keno žąsis, tuojaus varo į tvartą ir neiszleisdžia, kol jam neužmokės, nors ta karvė butų kokios neturtingos stubelnikės, kuriai pritruko ant žiupsnelio druskos. Už mažą kąsneli nuganytos pievos, už ežę užartą, už kiekvieną szakelę isz savo sodo tuojaus skundė į sudą ir plėszė be jokio pasidailėjimo. Elgėtos ne perdaug tankiai užeidavo, nes tankiausiai vieton duonos kąsnio, turėdavo klausyti pamokslo, kad turi dirbti, tai ir duonos turės. O jaigu pavasaryje paskolijo kokiam nabagai puskartį rugių, ar kiek bulvių, tai paskui reikalavo už tai sunkiai atidirbti. Nuvargėliai vadino jį „kietžmogių“, o turtingesniejie, vieton pykti už tokį pasielgimą, stebėjosi tiktai, kad Jonas Pelėda mokėjo iszsyk tapti tokiu davadnu gaspadarium. O kad turėjo pinigų, kad nesigailėjo skatiko, prireikėjus pasirodyti svietai, ar tai kada tarė pastatyti kryžių prie kelio, ar sudėti ant naujos karunos į bažnyčią, arba pasitaikė kada pamylėti vaitą ir lovinikus, ant atlaidų, tai žmonės greit užmiršo, kuomi buvo pirma, ir noriai su juom sėbravo ir net primėdavo jam, kad ant ateinanczio rinkimo tapsias loviniku. Idant suvisai iszdildyti isz atminties žmonių savo praeitę, pardavė tas kelias lyses, ką turėjo pagiryje, o senąją stubelę sugriovė ant malkų. Neliko nė pėdsako anojo Jono Pelėdos. Tasai, kuris

dabar sėdėjo ant penkių deszimczių margų, buvo suvis nepanoszus ant anojo: tvirtas, pavartaunas, sziurksztus dėl neturtingų, szvelnus del lygių su savim, prie to įpatingai dievobaimingas ir sargiai prisilaikantis pasnykų. Vienu žodžiu, persidirbo ant suvisai davadno gaspadoriaus, kaip ir visi kaimynai. Kas jį matė važiuojant su pora įszertų szyvių kaustytu vežimėliu į jomarką, ar ant atlaidų, su nauja sermėga, dailia skrybėle, greta su paczia, kuri taip-gi, lyg kokia miestažmonė, įsipuoszus į kartunus ir aksomus, tai nepasakytų, kad tai tas-pat žmogus, kuris priesz dvejetą metų basas, apdriskęs valkiojosi po kaimą, slėpdamasis nuo žmonių ir žandarų. Dabar drąsiai ir iszaugszto žiurėjo ant žmonių, o žandarą laikė už aniuolą sargą, dabojančią jį nuo vagių ir valkatų, kurių dabar labai bjaurėjosi. Per dvejus metus turtai padarė taip didelę atmainą. Pirma žmonės szalinosi, dabar glaudėsi prie jo ir geidė su juomi pasipaziti. Czia jį praszo į kumus, ten renka į virszinjkus, tai maldauja į pirszlius, nes mėgo pasirodyti gausum tokiuose dalykuose. Tai-gi kada malunikas leido savo dukterį Onutę, kvieslys neaplenkė Pelėdų.

VI.

Tu man taip susitaikyk, kad Onutės sujungtuvės suširengė tuomtarpu, kada Vaitiekus, atsėdėjęs kalinį, grįžo į kaimą. Kad grįždamas būtų užėjęs į tos parapijos bažnyčią, tai būtų išzgirdęs pirmus užsakus. Bet jam gėda buvo pasirodyti žmonėms su purvina suvelta skrybėle, apdriskusiam, basam, baugu buvo, kad nerodytų jį pirsztais ir nesznabždėtų, kad grįžta isz kalinio. Gal ir į kaimą nebutų grįžęs, kad nebutų traukęs tas vidurinis jausmas, kuris liepia katinui grįžti į vietą, kur paturėtas ir užaugęs. Ar sziaip ar taip, buvo vienok kas nors, kas jam rupėjo. Pirmiausiai Pelėda su kuriuomi riszo jį vienokie nusidėjimai, o paskui Onutė. Ugi ne del ko kito, tik del jos davėsi prisikalbėti Pelėdai, prie pikty darbų; galėjo ji suprasti ir atleisti jam. Taip sau mislyjo Vaitiekus, grįždamas į kaimą, suvargęs sunykęs. Ejo paszaliais ir temstant. Pakeliui pirmių pirmiausiai buvo

Pelēdos sodyba pagiryje ir ten pirmiausiai nuėjo. Bet kaip nusistebėjo, kad eidamas pagiriū, pažįstamu taku, vieton stubelēs pamatē grynā laukā. Pasirodē isztikro, kad paklydo. Vaikszečiojo iszilgai ir skersai, jieszkodamas ženkle stubos, bet niekur jos rasti negalējo. Sustojo lyg kvailas ir nežinojo kā daryti. Ta stubelē apdraskyta ir niekam netikus buvo siekiniu, prie kurio skubinosi, vienintelē ant svieta vieta, kur tikējosi prisiglausti, ir ta stubelē isznyko, kas-žin kur — rodos žemē prarijo. Delto-gi labai nusiminē. Troszko tikrai dasižinoti, kas dedasi su Pelēda, su jo gimine ir delto užėjo į karcziāmą. Czia jam apsakē apie didelę atmainą gyvenime jo pusinjo. Iszgirdēs tą žinią Vaitiekus nudžiugo. Atsiminē visas sznektas su Pelēda, jo pamokinimus ir pamislyjo sau: dabar, kada tapo turtingu, tai ir man bus gerai prie jo. Ir susiramino jo szirdis. Gal ir Onutē nepaniekjis jį patekusį į geresnį buvį. Atgijęs ta viltimi isz džiaugsmo iszsimetē puskvatierkę ir, dasiklausęs apie Pelēdos namus, tiesiog pas jį nuėjo. Rado tik jį patį namieje, nes pati buvo iszėjus pas susēdką su verpalais. Pelēda sēdėjo už stalo, ant kurio žibėjo lempa, ir kraipē rankose kokį ten rasztą isz vyriausybės. Daug tokių rasztų gaudavo dabar isz sudo, nes turėjo kelias bylas su giminėmis, kuriuos norėjo praszaliti nuo palikimo tėviszkėje. Įlindęs sykį į gaspadorystę, nenorėjo nė dalītis, nė iszmokėti, tai-gi per pagelbą vieno paszalinio tiesų apgynėjo taip bylą kraipē, kad tik niekam nieko neduoti. Mat dabar jam galvoj buvo kitokie sukimai, kada durys sugirgzdėjo ir į stubą įėjo Vaitiekus. Gaspadorius nepažino jo, nes buvo labai nuvargęs ir sunykęs.

— Tegul bus pagarbītas — atsiszaukē ateivys.

— Ant amžiū, o kas ten? sumurmėjo be noro Pelēda.

— Tai tu, Jonuti, manęs nepažinai? asz Vaitiekus, Vaitiekus Smaigas.

Pelēda truputį nubalo ir nusiminē, bet tuojaus sutaisē pavartauną veidą ir szurkszečiai paklausē:

— O tu ko nori čia naktyje?

— Sugrižau ką tik išz kalinio, neturiu kur pasidėti.

— Mano namai ne karcziama, kad galėtų nakvoti valkatos ir vagys.

Vaitiekus pakėlė augsztyu galvą, akys jo, lyg kibirsztys sužėrėjo išz rustybės.

— Ir tai tu man szneki tokius daigtus? paklausė ruszcizai, artidamasis su sugniausztomis kumscziomis — o per ką asz likau vagim. — Ką? Asz buvau teisum bernu, tu manę prikalbinai prie viso pikto!

— Nerėkauk taip! da man vaikus iszbudįsi — tarė Pelėda, jau ne taip sketeriaudamos, nes nusigando baisaus veido Vaitiekaus.

Nerupėjo jam vaikai, tiktai bijojo, kad kas už lango neiszgirstų apie jo senovės veikalus.

— Tai dėlko manę veji isz stubos kaipo szunį?

— Vyt nevejū, bet matai viskas dabar atsimainė — asz tapau kaimynu.

— Zinau, žinau, kad tau pasisekė, tai-gi delto atėjau pas tavę, nes ir asz norėcziau tapti davadnu gaspadoriūmi.

— U-gi kokiū budu?

— Duosi man sklypą žemės, o toliaus pats užsidirbsiu.
(Toliaus bus).

Lietuvos istorija.

Paraszė *Lietuvos vaikas.*

V.

Rusiai ir Parusiai.

(Tąsa.)

Apsigyvenus skandynams ir gotams parusių žemėje, prasideda szitoje szalyje asabiszka savastis žemės. Parusiai, tur but sekdami svetimtauczius, pradėjo daliti tarp savės žemę, iktolaik

iszvien valdoma, ir kiek galėdami padidinti savo turta.

Prisižiurėkime arčiaus tai dalybai ir iszeinanezioms isz jos pasekmėms.

Reikia daleisti, kad paczioj jau pradžioj dalyš nebuvo lygios, nes, žemei ir iszvien valdomai, buvo jau asabos iszskiriamos isz tarpo kitų uždovanai pildomas tautiszkas pareigas ir už narsybę kovoje su prieszais. Prie tokių asabų, turbut, buvo priskiriama didesnė pusė visokių virszinių. Szitos tai asabos, užsitarnavusios gerais darbais ant įpatingos pagodonės visų, įvykus dalybai, turėjo gauti didesnį szmotą žemės ir prietam da geresnės.

Atsiradus asabiszkai savascziai, gyventojai tuom pacziu jau pasidalino į luomus pagal turta. Su laiku, plotas žemės vienų didinosi, kitųgi mažinosi ir jų žemė perėjo į rankas pirmutinių. Netekę žemės, jie stojosi neturtėliais, o pertai noroms nenoroms turėjo buti prigulmėje nuo turtingųjų, tai kaipo samdinikai, tai kaipo darbinikai, tai ant galo kaipo tarnai. Tolesniame laike, priegulmė neturtėlių nuo turtingųjų da labiaus pasididino taip, jogiai jie liko prispausti turtingųjų.

Tikrai nėra žinoma, ar priespauda neturtėlių buvo įsikerėjus visur, visoj Parusių žemėj, ar tiktai ten, kur buvo valdytojais svetimtaucziai. Jai tikėti metrasziui (kronikai) Kristijano, tai reikėtų daleisti, kad priespauda ir neparėdkai buvo vartojami tankiausiai žemėse valdomose svetimtauczių.

Viskā pasakytā czionai apie priespauā ne-
turtēliū, gyvenancziū ant žemiū didesniū valdy-
tojų ir kunjgaikszeziukū, reikia laikyti už dalykā
privatiszkā, taip sakant, naminį. Visi gyventojai
sykiu ir kiekvienas atskyrium, nors ir isz netur-
tingiausiu, buvo suvis liوسي ir, pagal tautiszkas
tiesas, lygus kunjgaikszeziui. Kunjgaiksztis ne-
turėjo valdžios nė bylas (provas) iszriszti, nė
koroti; jis pats turėjo klausyti valsezians ir
augszeziansio kunjgo, jai tik nenorėjo buti lai-
komu už pardavēja szalies. Del szitos tai prie-
žasties, szalīa kunjgaikszezio, sėdinczio savo pi-
lyj, kuoliuosiausiai buvo sav valseziaus rėdas,
sudėtas ne isz turtingiausiu, bet isz kuolabiaus
užsitarnavusiu sanariū viso valseziaus. Kunj-
gaiksztis galėjo turėti įtekme ant tekėjimo (bė-
gimo) abelnų reikalų tiktai tasyk, jai jis buvo
žmogus iszmintingas ir didis patrijotas.*) Ir nėra
kā abejoti, kad tokiam kunjgaikszeziui, vienyjan-
eziui sykiu su turtu iszmintį ir dorybę, visados
pirmiausiai buvo pavedamos visokios tautiszkos
irėdnės, o įpacz vadovystė kariumenės (vaisko)
laike karės.

Dabar nors keliais žodžiais iszaiszkįsime
paėjimą kunjgaikszeziū.

Iszpradziū vadovai skandynų pridavė sav
vardus: „Reikis“, „Kuning“, kas ženklina: kunj-
gaiksztukas, karaliukas. Nežiurint ant titulo ir
didelio turto szitie reikiai ir kuningiai jokio ki-
tokio ženklumo neturėjo, nes gyventojai nepri-

*) Patrijotu vadinasi žmogus, mylintis tėvynę.

pažinojo jiems jokios valdžios; kas daugiausiai, jie galėjo buti vadais laike karės, jai, žinoma, išrodė savo gabumą vedime jų. Sekdami svetimtauczius, virszinikai kartaiezių ir kartų taipos-gi priėmė titulą „kunigas“. Bet szitie „kunigai“, taipos-gi kaip ir reikiai, per priimtą titulą nepelnyjo valdžios ir iki Veidavucziui, pagal tautiszkus padavimus, neturi jie jokio svarbesnio ženklumo. Veidavucziui vieszpataujant, o taip-gi ir jam mirus, kunigaikszcziams pasisėkė įgauti sziek-tiek valdžios, bet ne tiek daug, idant būtų galėje laikyti savę už ponus tautos. Vieni ir kiti, t. y. reikiai ir kunigai, turėjo taikytis prie valseziaus rėdo, o taipos-gi pripažinti ant savės valdžią vyriausio kunigo.

Perstatę seniausią paveikslą gyvenimo Parusių, pradėsime jų istoriją paremtą ant faktų.*)

Pereidami prie faktiszkos istorijos Parusių, turime truputį pakalbėti ir apie szaltinius, isz kurių ji yra pasemta.

Pas senovės Lietuvius kunigai turėjo mokėti žmones senoviszkų dėjų, ir delto kiekviena tikėjimiszka apeiga prasidėdavo apsakinėj imuseniansių dėjų tautos, paremtu ant doriszkų pamokinimų. Kunigai pasakojo žmonėms tautiszką istoriją szventinyecziose ir ant kiekvienos vietos, pasi-taikius del to progai. Apart to, tėvas sziaimynos, susisėdus vakare visiems namiszkiesiems apie ugnį sukurta viduryj grinczios, turėjo paprotį pasakoti apie tėvynės dējas, girdėtas szventinyecziose

*) Faktas tai dalykas, kuris yra jau tikrai stojęsis.

laike tikėjimiskų apeigų. Buvo pas Parusius taip-gi ir istoriszki dainiai, kurie, vaikszechiodami isz kaimo į kaimą, dainavo dainas apie tėvynės dējas; patvirtina tai szis faktas. Tapus iszrinktu ant didžiuoju kryžeivių mistru Henrik'ui Kniprode, buvo pakelta puota Maryenburge; ant szitos puotos buvo atējęs dainius paeinantis isz Parusių tautos, kuris savo tėviszkoje kalboje apdainavo dējas Veidavuczio.

Privestos aplinkinybės yra aiszkiu davadu, kad tantiszki padavimai perējo isz kartos į kartą nepermainytais.

Seniausiu rinkėju parusiszkių padavimų buvo Kristijanas, pirmutinis Parusių vyskupas. Surinktus padavimus Kristijanas patalpino savo metraszyje, paskui prapuolusiam; bet įtalpa jo liko užlaikyta metrasziuose kitų raszėjų, gerai ją pažistanczių. Teisingumą įtalpos szito metraszio patvirtino garsiausi vokieczių istorikai.

Veidavutis, pirmutinis ir paskutinis

Parusių karalius.

Isz metraszio Kristijano dasižinome, kad Parusių virszinikai, geisdami užvesti geresnį parėdką viduryje szalies, o taipos-gi iszdirbti didesnę vienybę tarp atskyrų kartaiczzių dalyke atspyrimo prieszų, 503 metuose Kristui užgimus suszaukē gyventojus ant abelno snsirinkimo.

Susirinkusiejie ilgą metą (laiką) negalējo susitaikyti ant vienokių nuosprendimų ir del szitos

priežasties ką-tik neiszsiskirstė, nesudėję neatbutinai reikalingų del szalies nanjų įstatų; tuom tarpu, pakilus abelnam sumiszimui, iszėjo ant vidurio vyras rustaus budo ir taip prakalbėjo į susirinkusius: „Vyrai Parusiai! jaigu jus nebutumėte kvailesni už savo bites, tai perkratinėjami dalykai nebutų priežasczia savitarpinio nesutikimo; mat bitės turi savo karalių, kuriam jos yra paklusnos, jis-gi užtai visus reikalus veda: kiekvienai užduoda atsakantį darbą, nepaklusnas, tingines ir niekam netinkanczias koroja ir iszavilių iszvaro; pagal jo įsakymą visos užimtos yra darbu, darbus-gi ir visus reikalus atsakančiam laike pabaigia. Jus, žiurintiejie kasdien ant to, imkite paveizdą nuo biezių, aprinkite savvyriausią vadą ir jo valiai bukite paklusni. Jis tegul iszrisza ginczus tarp jų, koroja žmogžudystes ir vagystes, gina nekaltus, o jo rankose tegul liekasi ant jų visų, be iszėmimo, tiesa, isztarmė ir vyriausia valdžia.“

Parusiai, girdėdami szituos žodžius, visi garsiai suriko: „O tu ar nori buti mūsų karalium?“ Anas vyras, vardu Veidavutis, neniekįdamas gerų norų viengenczių, priėmė ant savo peczių sunkias užduotes karaliaus ir tautiszko vadovo.

Veidavutis, pagal metraszį Kristijano, nebuvo Parusiu, bet ateivių į Parusių žemę sykiu su brolių Proteniu (pagal metraszį Brutenes) ir ke-liolika kitų draugų. Gal buti, kad Veidavutis nebuvo Parusiu, bet negalima abejoti, kad jis

buvo Lietuviu. Greičiausiai jis buvo Gerulis, neseniai atėjusis iš Rymo.*)

Veidavuciui tapus iszrinktui ant karaliaus, ant greitosios buvo sudėtos naujos tiesos ir pagal jas pradėta valdyti; vienok, matyt, jos buvo ne- užtektinos ir mažai apginanczios likimą neturtėlių, nes neužilgio šie paskutiniai pakėlė maisztą prieš turtingus, laike kurio apie 100 kiemų, pri-

*) Geruliai buvo užgyvenę vakarinę dalį szlandienyksztės Kauno rėdybos. Dalis jų buvo iszkeliavus į pietus sykiu su gotais (gudais) antroje pusėje II. szimtmečio Kr. užg. Laike kelionės į piet-ryczius, geruliai atsiskyrė nuo gotų ir greičiausiai apsigyveno szlandienykszte Kijavo rėdybą. Antroje pusėje III. sz. Kr. užg., geruliai pradėjo užpuldinėti ant Rymo vieszpatystės. Nuo to laiko gerulius atitinkame apielinkoje Juodųjų jurių sykiu su gotais, su kurias jie kariavo arba iszvien, arba tarp savęs. Antroj pusėj IVto sz. Kr. užg., geruliai, pergalėti gotų — iszkeliavo į vakarus ir užgyveno kur-ten apielinkoje Dunojaus. 375 m. užpuo- lus ant Europos hunnams, geruliai papuolė po jų valdžia. Antroje pusėje Vto sz., nupuolus hunnų vieszpatystei, geruliai apsigyveno Norike, szlandienyksztėj Bavarijoj. Vienas iš virszinikų gerulių išz vokiszko pavadinęs „Odovachar“, o lietuviszkai vadinastias „Vadavo-karis“, kurs buvo tarnystėje Vakarinės Rymo vieszpatystės, 476metuose pakilo priešais ciecorių Romulų Augustulą ir numetė jį nuo ciecorystės. Apėmęs visą Italiją, Vadavo - karis valdė ją gana iszmintingai ir teisingai. Laike savo vieszpatavimo jis sutraukė į Italiją beveik visus gerulius. Užvydėdamas jam laimės, Teodorikas, karalius Ostrogotų, su didele kariumene isiveržė į Italiją. Karė tęsėsi tris metus su visokia laime. Ant galo abudu prieszu 493 m. padarė tarp savės sądora ir pasidalino valdžia ant Italijos. Teodorikas po kelių dienų įvykus sądora, užprasžė pas savę Vadavo-karį ir apgavingai jį nužudė. Geruliai, mirus vadui, sugrįžo vel į Noriką, bet ir ne ant ilgo. Viena jų dalis neuž- ilgio iszkeliavo į sziaurinę Europą, o kita nuvyko į pietus ir pasidavė į tarnystę Rytinės Rymo vieszpatystės. Vieni išz geru- lių, iszkeliavusiųjų į sziaurius, apsigyveno szlandienyksztėj Meklen- burgijoje, o kiti sugrįžo į Lietuvą ir iszsiskirtė po visas jos dalis. Geruliai jau digeziai buvo apsiszvietę, gerai mokėjo vesti kares, prietam da buvo turtingi, pertai ir nėra ką stebėtis, kad jie, sugrįžę į Lietuvą, apturėjo didelę įtekmę ant bėgimo abelnų rei- kalų: jie visur davinėjo rodas, buvo neretai vadais laike karių ir visokiais virszinikais. Gali būti, ir Veidavutis buvo tokis neseniai pribuvusis išz Italijos gerulis.

gulinezių prie didesnių valdytojų, tapę sudegiti sykiu su gyvuliais ir pacziais valdytojais. Veidavutis, negalėdamas pats nutildyti gyventojų, priverstas buvo jieszkoti tarpinikystės kunigų. Kunigai suszaukė visą tautą į apygardą Balgės del abipusinio pasirodavimo. Tenai su dideliu vargu pasisekė sutaisyti abi puses įvedimu szių tiesų:

„Gyventojams visų Parusių žemių nevalia yra vieniems kitus paniekiti ir nekęsti; turtinigiems užgita priversti neturtėlius prie darbų, o įpacz be užmokesnio; bajorų gali buti laikomas tiktai tas, kuris atsižymėjo garbingais darbais, narsybe laike karės ir geru jodymu ant arklio.“

Tokiu tautiszku nuosprendimu liko iszdildyti visi tie palengvinimai, isz kurių naudojosi ateiviai, prilaikydami juos syła. Nuo szio laiko nustojo buvęs bajoriszkas luomas, neteisingai priėmusis vyriausybę ant vietinių gyventojų. Szitos trumpos tiesos visiszkaı nutrynė skirtingumą tarp ateivių ir tenbuvių.

Apart paminėtų svarbiausių tiesų, tasyk buvo įvesta da ir daugiaus kitokių įstatų, kas atsieina vidurinio padėjimo szalies, tikėjimo ir kunigijos. Veidavutis, likęs karalium, pagal tautiszką paprotį, su sykiu stojosi ir augszcziausių kunigų. Dabar-gi szita įrėdnė, augszcziausia visoj szalyj, liko sudėta į rankas Veidavuczio, brolio Protenio, su titulu „Kryvių-Kryvaitis“. Svarbiausiose vietose tapę įsteigti vietiniai kunigai, vadinami „Kryviais“, t. y. sudžiomis. Prietam buvo iszduota tiesa, idant niekam, apart asabų pa-

siszventusių dievams, nevalia būtų pildyti tikėjimiskų apeigų, sudyti žmonių, išmislinėti naujų dievų ir priimti svetimų. Iš daugybės dievų buvo iszrinkti ir pripažinti už vyriausius trys: Perkunas, Audrupats ir Pikulis. Del tarnavimo szitiems dievams tapė paskirtas arcikunigas „Kryvių-Kryvaitis“, į kurio rankas buvo sudėta ir augszečiausia sudo valdžia. Tiesa liepė, idant szitam augszečiausiam kunigui ir sudžiai būtų iszreiszkiamas neatbutinas paklusnumas. Ji taip-gi mokino, kad pildantis szituos nuosprendimus gali tikėtis dovanos ateinancziame gyvenime, nepildanczių-gi juos laukė kora sziamo ir ateinancziame gyvenime. Kas atsieina svetimtauczių, tiesa taip skelbė: Visas tautas, garbinanczias vyriausius lietuvių dievus ir jiems ankas aukaujanczias, reikia laikyti už artymus ir drangus; tautas-gi, paniekinanczias dievus, reikia ugnia ir kardu koroti.

Idant užlaikyti žmones dievobaimingume ir pagarbėje tautiskų tiesų, nuspręsta pildyti su iszkilmybe tikėjimiskas apeigas, aukauti aukas dievams ir atvirai kalbėti maldas. Del szito siekio Protenis iszjieszkojo puikią lygžemumą, ėsanczią tarp dviejų susibėganczių upių, ties kurios viduriu stovėjo placziai iszsiszakojęs aržuolas, amžinai žaliuojantis. Po szituom aržuolu tapė įsteigta szventinyčia, o joje pastatyti stabai trijų vyriausių dievų. Szitą naujieną visi priėmė su dideliu džiaugsmu, nes iktolaik pas Parusius nebuvo nė szventinyezių, nė stabų dievų paveiksle žmogaus. Szventinycziai užbaigus ir stabus dievų joje pastaczius, Veidavutis, stovė-

damas ant trepo aukkuro, prakalbėjo į susirinkusius, prisakydamas jiems pildyti prisakymus dievų, klausyti virszinikų, o įpacz mylėti savo artimus ir pildyti nuspręstus ant abelno susirinkimo įstatus.

Kalbai pasibaigus, visa tauta padarė prisieka klausyti dievų ir iszguldytojų jų valios, kunigų. Pati szventinyčia buvo pramita „Ramavu“, t. y. vieta ramybės, nuraminimo rupescių.

Protenį, nuo seniai garsingą iszmintingumu ir dievobaimingumu, Veidavutis pripažino už vyresnį ir pasidavė jo vyriausybei, prižadėdamas nieko nedaryti be jo rodos ir visame jo klausyti, lygiai taip, kaip pacių dievų. Taigi del szitos priežasties arcikunigas apturėjo vardą „Kryvių-Kryvaitis“, t. y. sudžia ant sudžių. Paskui Veidavutis sykiu su Proteniu įvedė įstatymą, kad Parusiai nuo to laiko nepripažis ant savęs valdžios jokios kitos tautos, o tiktai bus paklusni savo dievams. [Toliaus bus.]

Perkunija.

(Tąsa).

Debesiuose, kaip matėme, yra be abejonės elektra. Paskui mokėti vyrai iszmislyjo įvairius prietaisus ir isztyrinėdami skaidrą ir gryną orą, tada, kada ant dangaus nėra nė vieno debesėlio, atrado, kad ir skaistame ore visados yra elektra. Tiktai skaidrioje dienoje elektra oro labai nestipri, ji iszsisklaidžiusi ir tankiausiai pozitiviszka (vyriszka). Kaip tik smulkiausios kruopelytės

vandens, kurios visados skraido po orą, pradeda rinktis į vieną vietą, arba kitaip sakant, kada pradeda taisytis debesiai, tada debesiuose susirenka itin daug elektrizškos spėkos, delto kad vanduo, kaip jau minėjome, yra geru perdavėju elektros. Reikia žinoti, kad tokie debesiai, kurie kaip vienas juodas muras pasirodo ant dangaus, padaryti ne iš vieno šmoto, o susideda iš daug mažesnių debesėlių; kadangi tų debesėlių per perkunią susitaiso itin daug, tai vieni iš jų eina žemiaus, kiti augščiau, o kiti da augščiau, ir mums rodos, kad vienas kuodidžiausias debesys apdengia dangų, o tikrai tai ne vienas, ale daug debesų. Jai viename iš tų debesų susirenka kokia-nor selektra, padėkime, vyriszka, tai kitame debesyje neatbutinai atsiras moteriszka elektra ir abidvi stengsis susivienyti, kadangi elektrai atsieina lėkti per orą, ji visados pasirodo paveiksle kibirkszties. Išzlėkus iš vieno debesio elektriszka kibirksztis, lekia kuogreicžiausiai prie kitos; kadangi oras neduoda jai lengvai perlėkti, tai ji, verždamos per orą, blaszkosi į vieną ir kitą pusę, į pryszakį ir užpakalį, į deszinę ir kairę pusę, spirdamasi pasiekia tą debesį, kur buvo kitoniszka elektra. Delto kad elektrizškai kibirkszcziai lekiant iš vieno debesio į kitą, atsieina raitytiesi ir blaszkitiesi, tai žaibas mums pasirodo paveiksle iszkreivoto ir rodos kryžmiai sudėto bruožo. Tokį bruožą žinoma; kožnas matė. Gal kas pamislys, jai taip iš tikro yra, tai kodel-gi mes nematome tos elektrizškos kibirkszties, kaip ji iš vieno

debesio lekia į kitą. O tai delto, kad ji taip neiszpasakytai greitai lekia, kad mes nespėjame pamatyti tos vietos, iszkur ji iszlekė, kaip jau pamatome ir tą vietą, kur ji isznyko; tas kelias, kur ji lėkė, pasirodo mums skaistu sukreivuotu bruožu. Tą kelią mes tik ir matome, kaip antai ir tame karte mes tik raudoną bruožą arba ratą matome, kad maži vaikai, pasigriebę degantį szakalį, mojoja juo arba suka jį aplink, paties deganczio galo szakalio mes nematome.

Pirmiaus buvo sakyta, kad tame laike, kada mes matome elektriszką kibirksztėlę, iszlekianczia isz patirtos smalos ir lekianczia į mūsų pirsztą, mes girdžiame spragėjimą. Kad žaibuoja, mes girdžiame nebespragėjimą, ale baisiausį trenksmą, sakytum, kad isz kas-žin kiek armotų szauna. Tą trenksmą vadiname griaustiniu arba griausmu. Kokiū budu pasidaro anas spragėjimas, lekiant mažai elektriszkai kibirksztėlei, tokiu pat budu pasidaro ir tas smarkus griaustinis. Smarkybė ir baisybė griaustinio prigul nuo didumo elektriszkos kibirkszties; juo didesnė elektriszka kibirksztis, juo bus smarkesnis griaustinis. Žaibas arba, galime sakyti, elektriszka kibirksztis, iszlekus isz vieno debesio su dideliu vargu pasiekia kitą debesį; idant perlėkti per orą, žaibui atsieina, kaip jau matėme, veržtiesi per orą, perskirti jį, o perskirtas oras kuogreicziausiai puola į savo vietą, susijudina ir susitrenkia ir toje paczioje valandėlėje kartu su žaibu pasidaro trenksmas arba griausmas. Kadangi debesiuose perperkunija atsiranda itin daug elektros, tai elek-

triszka kibirkasztis, lekdamą isz vieno debesio ant kito, per savo smarkybę sutrenkia ir sujūdina orą ir debesius; toksai sutrenkimas debesų ir oro dar padidina griausmą. Jai kas szukauja miszke arba didelėje trioboje, tas žino, kad kaip tik surinki, tai girdi savo balsą, tartum, kad kas tokiu pat balsu atsiliepia. Vienok nieks neatsiliepia, o balsas tavo paties atsitrenkia nuo medžių arba sienų triobos ir tu patsai jį girdi. Taip pat esti ir su tuom trenksmu, kurs pasidaro debesiuose per perkuniją. Tas trenksmas atsitrenkia nuo debesų, nuo visų daigtų ant žemės ir nuo pacios žemės ir pasidaro durduliavimas griaustinio, tartum, kad kas danguje, szeszeta arklių pasikinkęs, su karieta, per didelį tiltą važiuoja.

Griausmą mes girdžiame visados tada, kada jau žaibo nebematyti, kuomet kelias sekundas paskiaus, o vienok, kaip pirmiaus mes matėme, kaip žaibas, taip ir griaustinis pasirodo viename laike. Padėkime, kad per 50 žingsnių nuo tavęs szauna medžioklis; tu pirm pamatysi ugnį ir dumus, o paskui tik iszgirsi balsą, o tai delto, kad balsas ne tuojaus perbėga 50 žingsnių, idant pasiekti mūsų ausis. Mokėti vyrai atrado: jai medžioklis szautų nuo mūsų per 160 sieksnių, tai balsą iszgirstumem per 1 sekundą vėliaus, nei pamatytumem ugnį ir dumus. Matote dabar, kol balsas ateina nuo medžioklio lig mūsų per 160 sieksnių, praeina viena sekunda, o jai kas szautų nuo mūsų su armota per 4800 sieksnių, tai ugnį ir dumus mes taip pat, kaip ir pirmą kartą tuojaus pamatytumem, o balsą iszgirstumem tik per

30 sekundų arba per pusę minutės vėliaus. Visiškai tą pat matome su žaibu ir griauštinu. Kaip žaibas pasirodė debesiuose, mes jį tuojaus ir regime, toj paczioj sekundoj jis buvo debesiuose, ir toj paczioj sekundoj jo szviesa pasirodė mūsų akise; kartu su pasirodymu žaibo pradėjo belsti griauštinis, bet beldimni arba balsui griauštinio reikia perlėkti ne vieną viorstą, idant pasiekti žemę. Per vieną sekundą balsas perlėkė 160 sieksnių arba trečią dalį viorsto; jai debesys bus nuo mūsų tik vieną viorstą toľumo, tai griausmą mes isz girsime per 3 sekun. vėliaus, ne kaip pamatysime žaibą, o jai debesys bus dar toľiau s,tai dar daugiaus praeis laiko, pakol mes po žaibu iszgirsime griauštinį.

Tankiausiai elektriszka kibirksztis arba žaibas lekia isz vieno debesio į kitą, bet atsitinka ir taip, kad elektriszka kibirksztis isz debesio lekia ant žemės. Kada debesyje atsiranda itin daug elektros, padėkim, vyriszkos, tada toj vietoj ant žemės, ant kurios stovi debesys, atsiranda tiek pat moteriszkos, ir abidvi isz visos spėkos stengiasi susivienyti. Nežiurint ant to, kad debesys toli nuo žemės, didelei elektriszka kibirszcziai pasiseka per savo smarkybę perlėkti orą ir pasiekti žemę. Tokia elektriszka kibirksztis, lekianti isz debesų ant žemės, yra ne kas kits, kaip ansai baisus perkunas, kur suskaldo medį, užmusza gyvulius ir žmogų, uždega daržinę! Padėkime, kad ant mūsų užėjo didis juodas debesys su perkunija ir, padėkim, kad jame susirenka neiszpasakyta daugybė vyriszkos

elektros, tada toje vietoje, kur mes stovime, ant paviršiaus žemės atsiras tokia pat daugybė moterizkos elektros, ir viena veržiasi, kaip galint, prie kitos. Vyrizka elektra iszlėks iš debesio ir paveiksle kibirkšties kris žemyn, nežiurint ant to, kad jai sunkiai atseina lėkti per orą. Jai arti mūsų stovės medis arba daržinė ir elektrizka kibirkštis netoli nuo jų lėks, tai ji kuogreicziausiai perlėks ant jų, delto kad per juos elektrai lengviaus lėkti, o jai tu stovėsi arti, tai ji puls ant tavęs.

Galybė perkuno neiszpasakyta. Kaip patri-tas gintaras, liakas ar smala pritraukia prie savęs smulkius daigtelius, taip perkunas ir panesza mažus ir didžiū-didžiausius daigtus. Mieste Svintonos, Anglijoj', stovėjo muras, padirbtas iš 7000 plytų. Rugpjucio 9 dieną 1809 m. užėjo ant miesto perkunija. Perkuns spyrė į tą murą ir nustumė jį nuo tos vietos, kur jis pirm stovėjo; vieną galą to muro pastume per 9 pėdas, o kitą per 4 pėdas nuo vietos. Kur yra daug smiltynų, tenai žmonės kuomet atranda nulietus iš smėlio vamzdžius, ir vadina juos perkuno kulkomis arba szaudyklėmis, mislydami, kad perkuns jomis szaudo. Tie vamzdžiai pasidaro tokiu budu: elektrizka kibirkštis, lėkdama per smėlį, taip užkaitina smėlį, kad jis apie elektrizką kibirkštį susilieja ir padaro vamzdį. Lengvai deganczius daigtus, kaip antai sziaudinį stogą, perkuns uždega, žalius medžius suskalto ir supleszkina, nes jo karsztybė yra n'iszpasakyta, o gyvus daigtus tankiausiai užmusza.

Dabar jau visiems, nors truputį apszviestiems žmonėms, yra žinoma, kas tie žaibai, perkunai ir griaustiniai. Negana to, iszmintingas žmogus ne tik stengiasi gerai iszpažinti vis tai, kas aplink jį yra, jis dar stengiasi pasinaudoti isz to pažinimo del savęs ir del kitų žmonių. Jai jis datyrė naudingą daigtą, tada duoda visiems isz jo naudotiesi, o jai blėdingą (iskadliva), tada galvoja, kaip pasisaugoti ir apsigiti nuo jo.

Benjaminas Franklinas, kaip jau minėjome, pastatė geležinį statinį ant savo namų, idant apturėti elektriską kibirksztį isz debesų. Matydamas, kad per tą statinį elektra lengvai lekia isz debesų žemyn, jis pamislyjo: he, tai labai gerai, reikia tyčiomis statyti tokius statinius augsztai ant namų, lai trenkia sav perkunas į tuos statinius, biė tik triobų nedegina! Isz teisybės, užėjus perkunijai, elektra debesų ras geležiniam statinyj' gerą kelią, idant susivienyti su elektra žemės. Padėkime, kad debesiuose susirenka vyriszka elektra, o pavirsziuje ant žemės moteriszka, abidvi, kaip visados, veržiasi kuogreicziausiai susivienyti; moteriszka elektra, turėdama gerą kelią, lėks nuo žemės augsztyr ir rinksis virszunėje statinio ir bus arcziaus prie vyriszkos debesiuose, o vyriszka isz debesų, verždamasi žemyn, lėks prie geležinio statinio, kuriame jau susirenka moteriszka, ir tokiu budu jos lengvai susivienys. Taip dumodamas, Franklinas pataisė pirmutinį perkuntraukį, tai yra, pastatė ant savo namo augsztą geležinį statinį, prie apatinio galo kurio prinėrė vielą (dratvą), o kitą galą vielos nuleido

į žemę. Paskui pasirodė, kad toks prietaisas, (vadysime mes jį perkuntrankiu,) isztikro apsergi namus nuo perkuno, kad tokiems namams perkuns daugiau nieko nebepadaro.

(Toliaus bus).

Kaip reik statyti namus, kad juose būtų sveika gyventi.

Tąsa.

3. Kokios tur būti grindys?

Paš mus Lietuvoje daugumas nežino, kas tai yra grindys. Kartais pastato gerus namus, o žiurėk, be grindų. Kam čia, sako, be reikalo daryti medį, prisilaisto dažnai ir medis greitai puva ir t. t. Kad žinotų tie žmoneliai, kaip nesveika gyvėti grįcziose be grindų, tai to nedarytų. Nekalbant apie tokius namus, kurie pastatyti neszvarioje ir drėgnoje vietoje, jie bus szaltiniais visokių ligų, smarvė nuo puvimo žemėse eis tiesog į grįczią, o gyvėtojai, gerdami ją, trumpis savo gyvenimą. Duokime, kad žemė, ant kurios stovi namai, bus priesz pastatymą nuczystita, kaip augscziau sakiau, tai nors visokie nuodai nuo puvimo isz po žemės neiszeis, tai vis-gi bus nesveika isz kitų priezaszczių, kaip tai nuo dulkėjimo sausos žemės bus grįczioje daug dulkių prie kožno szlavimo, kurios kasdieną guls ant plauczių gyvėtojų, isz ko gal kilti daug plauczių ligų; antrą ar pasiliēs kas nors, arba pasibers, vistai gersis į žemę, kaip tai: seilės, glytis, plaukai, kraujas, ilgainių vis tai pradės puti ir bus priezaszczia visokių ligų; priegtam tokios triobos visados esti szaltos; taip-pat galima pasakyti ir apie grindis isz plytų.

Už vis geriausios yra grindys isz lentų: nuo jų neesti nė dulkių; galima jas mazgoti ir grandžiti. Tiktai reik žiurėti, kad dedant grindis, lentos būtų sausos ir gerai suleistos, taip kad nepaliktu nė mažiausio plyszelio. Plysziai tuom negeri, kad juose susirenka visokios

sziukszlos ir vanduo mazgojant: nuo to pradeda kirmyti ir smirdėti, kas vel gal buti priežasczia daugelio ligų. Da geriau yra dėti dvejas grindis, t. y. per kokius tris colius po pirmutinėmis grindimis, pamusztii antras, katros priduos ne tiktai sveikumo, bet ir szilumos; mažiaus tereikės malkų del kurinimo; antras grindis galima pataisyti isz szoninių arba isz prastesnių lentų. Sukalus stipriai tokias lentas reik virszum užpilti molio ant kokios pusės colio. Tarp tokių dvejų grindų reik sienoje padaryti skyles, kurios žiemą priguli užkiszti, vasaroje-gi atidaryti, kad galėtų oras apipusti tas grindis. Kokias nedėsi grindis ar dvejopas ar prastas, visados jos tur stovėti ant balkių, kad nekirmytų lentoš. —

4. Sklep us taisyti po trioba taip-gi neiszmintinga, delto, kad ten dedasi dažniausiai viralai, bulvės ir visokie žali daigtai, nuo kurių pelėšiai ir smarvė kelsis augsztytyn į grįczia, o kokia tinginė merga, iszszlavus grįczia suleis ir sąszlavas žemyn, o kita ir myžalus vaikų. O sveikata atsako.

5. Lubos dedasi isz medžio (lentų), virszum pilasi czystos žemės, o da geriaus molis. —

6. Langai tur buti tokio didumo, kad trioboje būtų szviesų. Daigtas patirtas — kur maži langai, ten gyventojai dažnai apserga akimis. Dirbant visoki darbą trioboje, kur mažai szviesos, ar tai verpiant ar audžiant, ar siuvant, ar virves vejant, reik akis labiau varginti, t. y. stipriau žiurėti į tą darbą, kurį turi po rankų. Szita, man matosi, datyrė kiekviens. Ir jai tokie darbai prie menkos szviesos tęsiasi ilgai, tai akis pradeda pamaži gęsti, o prisėdejus da kokiai priežascziai, suvis apanka. O kad į tokias nuvargėtas akis įkrinta dulkė isz oro, tai jos negal daugiau iszvaryti.

Tokiu budu pradeda sopėti akis. Jai ne parstosi dirbęs prie tokios szviesos, tai gali suvis apakti. Nėgana to, ta liga gal prilipti ir sveikiems ir taip užkrėsti visą sziaimyną. Delto, statant namus, reik pasirūpiti ir apie tai, kad juose būtų ganėtinai szviesos.

Taigi namuose su keturoms sienoms, po tris sieksnius ilgumo, tur buti penki langai po uolaktį augsztumo, arba trys langai po pusanthro uolakezio; mažesniuose namuose, kur sienos tur po du sieksnius ilgumo, gana trijų langų po uolaktį, arba dviejų langų po pusanthro uolakezio. Langus taip reik taisyti, kad nebutų užkleisti nuo saulės medžiais, taip kad iszeitų į pietus, arba rytus ir vakarus ir saulė nors iš vienos pusės įeitų per dieną į grįčią. Ant žiemos reik įdėti dvejus, dviegiubus, langus o plysius užklijuoti su popiera, kad ne pustu vėjas per juos. —

7. K a k a l i a i (pecziai). Retai užeisi pas mus po sodžius gerą kakalį, dažniaus jie dideli ir szalti, o kas pikcziau — be kaminų. Dumai išz kakalio eina tiesiog į grįčią ir, pakol nepersikurina kakalys, dumų primarma pilna grįczia nuo lubų lyg žemės. Tokius kakalius reikia naikinti išz szitokių priežascių: nuo dumų triobos esti visados neszvarios, po pasikurinimo gali pamatyti visur suodžių ant sienų, lubų, drapanų, ant pacių žmonių; negana to — juos atrasi ir plaučiuose žmonių. Jie kvėpuodami orą, pilną tokių suodžių, įtraukia juos ir į savę. Laike kurinimo gyventojai, tokioje grįczioje, tur sėdėti ir vaikszzioti tiktai susilenkę, kadan-gi dumai griaužia akis. Per ilgą laiką nuo to griaužimo akys išz pradžios paraudonuoja, t. y. įpuola karsztis, paskui pradeda aszaroti ir bijoti szviesos ir gal visiszkai apžlibti. Ant galo eina pas daktarą. Nuo žolių akysziek-tiek pasitaiso, bet kas išz to, kad neperstosi gyvenęs duminėje grįczioje, paskui nėjokios žolės negelbės. Tokiuose atsitikimuose kaltina visados daktarą, kad tiktai nuplėsziąs už receptą, daugiau nieko; bet reik žinoti, kad priežastis ligos — tie dumai, su kuriais ligonis diena išz dienos tur kariauti. Žiemos laike gyvetojai tokioje grįczioje neretai ir persiszaldo; kurenant, durys stovi atdaros, szaltis marma išz lauko, žmonės, slėpdamiesi nuo vienon epretelio — dumų, lenkiasi žemyn ir užaina ant kito neprietelio — szalczio. Vienok tai ne pracina dykai; daugiaus tenka vaikams, kurieszalczio-

labai bijo; jie persiszaldo, pradeda nykti ir kartais isz to mirszta, o kitiems per visą gyvenimą atsiliepia laužymas kaulų ir t. t. Teisybė kakaliai su kaminu kasztuoja sziek-tiek brangiau, bet už sveikatą visgi jie nebrangesni.

Girdėti, kad kiti nestato kakalių su kaminais isz tos priežasties, kad jie ēsą daug szaltesni ir delto reikia daug malkų. Tai neteisybė! Reik tiktai mokėti pastatyti tokį kakalį. Visa sziluma užsilaiko dumuose. Jaigu dumus, iszėjusius isz kakalio, tuojaus iszleisi oran, tai visa sziluma su jais iszeis laukan. Delto, kad kakalys labiau susziltų, reikia ilgiau užlaikyti dumus, kad jie suszildytų pirm plytas kakalio, o paskui iszeitų laukan. Isz to matome, kad tiesus kaminas suvis mažai szildo kakalį. Užtat kaminą reikia iszvesti kreivai, kad jis kelis kartus apsuktų tą patį kakalį, vingiais.

Dumai, vaikszziodami po tuos vingius, suszildo plytas ir kakalys paliks visą dieną sziltas. Da sziltėnis bus kakalys, jai įtaisysi triubas ant gomurio (kliausmo) jo, taip kad jos į patį kakalį nejeitų, bet abudu triubų galai atsidarytų szone kakalio į grįčią. Per tokį įtaisymą, dumai isz kakalio neeis į tas triubas, tiktai oras isz grįczios įeis per vieną jų galą, o suszilęs iszeis per kitą: tokiu budu greitai suszildys grįčią. Tas triubas, kaip augszcziaus sakiau, reik daryti virszum gomurio (kliausmo), delto, kad ugnis laike kurinimo musza tiesiog į gomurį, ir tuom jį greitai suszildo. Taip įtaisytame kakalyje iszeina daug mažiau malkų ir esti kurkas szileziau. Kakalius reikia visados statyti isz degtų plytų, delto kad žalios plytos nedaug priima į savę szilumos ir greitai atauszta. —

A p i e o rą. Kiekvienas žino, kad žmogus tur kvėpuoti orą ir be jo negal gyvėti. Užspausk gerklę ir nosį taip, kad oras negalėtų įeiti į krutinę (į plaučius), ir pamėgik pabuti nekvėpavęs, — tuojaus pradėsi trokszti. Žmogui reikalingas oras ne bet koks del gyvenimo, bet geras. Kas nežino tokią atsitikimų,

kad žmogus, kasdamas arba kuopdamas szulinį, — užtroksza, apmirsza. . .

Delko tai daros? Szulinyje oras sugedęs ir juom negalima daugiau kvėpuoti, žmogus ir užtroksza. Taip esti ir su garais — kada žmogui sugauna galvą nuo taip vadinamo „anglių gazo“, tos mėlynos liepsnėlės, kuri bėgioja ant anglių, kurenant kakalį. Kada prisi-renka daug žmonių trioboje, o langai ir durys uždaryti, tai oras sugenda ir sunku pasidaro kvėpuoti. Silpnesni pradeda skustis galvos skaudėjimu, ką kiekvienas, turbūt, datyrė. Kad išsisaugoti tokio galvos skaudėjimo, reik pasirūpiti apie tai, idant oras grįzioje visados mainytuos: kad sugadintas iszeitų laukan, o vieton jo įeitų isz lauko czystas oras. Vasaros laike tai padaryti nesunku: atidaryk langą, vel bus geras oras. Žiemą to nepadarysi, o gero oro tada reik daugiau, ne kaip vasaroje, delto kad per kiaurą dieną sėdžia visa sziaimyna grįzioje. Norint turėti visados gerą orą, reikia delto įpaczio įtaisymo. Tai galima pasiekti szitokiu budu: reikia iszgrežti skylę arti lubų didumo apie du colius, kiaurai per visą sieną nuožiulsniai, taip kad tas galas, kurs įeina į grįzią, būtų augszcziau. Isz vidaus skylę reikia užkiszti su medinių kamszcziu, o kaip atsieina permaintyti orą, tada ją atkiszti. Tokiu budu eis į grįzią geras oras, bet szaltas, pirm į palubę (delto ir skylė taisosi palubėje ir nuožiulsniai — ten suszils, o paskui nusileis žemyn. Tokiu įtaisymu gyvėtojai nejaus szalczio ir turės gerą orą. Atidaryti tą skylę galima dažnai, bet ne ant ilgo laiko. Antra skylė darosi kakalyje, taipogi palubėje, virszum tos vietos, kur užsideda juszkos; uždaryti ją galima darelėmis, arba tokiu kauszeliu, kokių virdulį (samavorą) uždengia. Per tą skylę kaminas trauks sugedusį orą isz grįzios. Tą skylę galima laikyti atvirą ilgai, nes-gi per ją daug szalczio nejis į grįzią, bet isztrauks pagedusį orą ir drėgnumą. O jai da ligonis gulia grįzioje, sergantis kokia nors limpanczia liga, tai neatbutinai reik per visą laiką ligos laikyti tą skylę (triubą) atdarą, kad

isztrauktų visus nuodus laukan. Tokiu tiktai budu, galima turėti viltį, kad sveikieji neužsikrės ta paczia liga.

Iš to trumpo apraszymo galima matyti, kad ir be didelio kaszto galima įtaisyti sav sveiką gyvenimą ir per tai užlaikyti spėkas ir sveikatą sav ir sziaimynai.

M. . .

Tabakas.

Kas szia dien nepazįsta tabako? Vienok pirm atradimo Amerikos nieks jojo Europoje nepažinojo. Gyvėtojai Europos, atradę Ameriką, nuvežė laukiniams jos gyvėtojams dovanų degtinę (arielką); laukiniai-gi, iš savo pusės, nenorėdami likti nedėkingais, atneszė dovanų — tabaką: žinoma, ranka ranką mazgoja. Nuo iszmainymo szitų, taip naudingų dovanų, prasidėjo susineszimai ir susitikimas tarp tų dviejų dalių svieto. . .

Pirmutiniai žmonės, kurie tikėjo, kad turi priderystę kvėpuoti troszkinancziais dumais tabako, arba grusti jį sau į nosį, buvo iš pradžių iszjuokiami ir persekiojami. Karalius Anglijos Jokubas I uždraudė suvis rukyti tabaką pradžioje XVII amžiaus; mažumą paskiaus szventas Tėvas, Urbonas VIII, liepė iszskirti iš draugystės tikinczių visus, tuos, kurie bažnyczioje neliautų naudotis taboką. Amuratas IV, turkų sultonas, liepė nupjaustit nosis visų, kurie kemsza į ją taboką, kad daugiau neturētu kur kimszti.

Naugingiausia žolėlė butų turėjus isznykti po tiek uždraudimų.

Ne taip stojosi su tabaku.

Koliunbui atradus 1492 metuose Ameriką, daugybė gyvėtojų Europos už viens kito ten skubinosi, įieszkodami aukso ir sidabro. . . Vienok daugumas jų pargįzo su tuszodzioms saujomis. Kada pažįstami juokdamiesi klausė, kur jų auksas ir sidabras, tai jie, suvis nenusiminę, atsakė: „aukso ir sidabro, tiesa neparsivežėme, bet Amerikoje atradome vieną žolę, už kurią bus galima Europoje tukstanczius pelnyti.“

— Kas tai per žolė? Kaip ji vadinasi? Ką su ja veikia? — supuolė visi klausti.

— Žolė kaip ir kitos žolės: gana augszta; turi storą stiebą, ilgus, storus ir placzius lapus; panėsi į mūsų varnerėžą; vadinasi t a b a k u.

— Kokiū budu galėsite už ją pelnyti tukstanczius?

— Mes parduosime sudžiovītus jos lapus, o žmonės už viens kito juos pirsks, kad ir brangiausiai už juos imtumėme.

— Kokią isz jos naudą turės žmonės?

— Kokią naudą isz jos turės žmonės ir ar turės kokią — nežinome; žinome tiktai, kad mes pelnysime už ją tukstanczius.

— Ką su ją veiks?

— Galės ją uždegti ir kvėpuoti jos dumais.

— Tai tie dumai taip kvepia, kad žmonės nesi-gailės už juos tukstanczių?

— Dumai tie suvis nekvepia; prieszingai, smirda ir troszkina žmogų.

— A, dabar tai suprantame: ta jūsų žolė — tai, be abejojimo, vaistas nuo visų ligų: gal žmogus nuo tų dumų stojasi niekad nemirsztanczių, arba bent savo gyvenimą dkečiai pailgina?

— Kas czia! Suvis ne, atsako juokdamiesi platįtojai tabako: ta žolė yra labai nuoduota (turinti savyje trucizną), vieno laszo, isz jos lapo iszpausto, užtenka gyvuliui del pastipimo. Ir dumai jos, žinoma, yra taip-pat nuoduoti, kaip ir pati žolė.

— Tai žmonės del nusižudyjimo ją pirsks, tai žmonės nuo jos mirs?

— Mirti — tai nemirs: pradėdamas rukyti, žmogus jaus skaudėjimą galvos ir pilvo; turės galvoje kvaitulį, sunkumą krutinėje, szonuose dieglius; tankiai vems, arba gulės, kaip pasigėręs; bet toliaus ir tie skaudėjimai susimažis: skaudės kada-nekada krutinę ir galvą, įpacz, jai gailėsis pinigų ant nusipirkimo tabako geresnio; rukytojai iszbals, sukus, prastos sylų, vaikszezios, kaip szeszėliai, bet juo labiau rukys.

— Tai kas privers žmones rukyti? Gal valdžia?

— Valdžia suvis nevers žmonių prie rukymo: prieszingai, ji norės uždrausti rukymą, ji uždės didelį mokestį ant kiekvieno svaro tabako, idant jį padaryti brangesniu ir apsunkyti jo pirkimą; žmonės vienok nesigailės pinigų; ir mūsų delmonai bus kupini ir rėdos išdas užpelnys milijonus.

Visi stebėjosi, kaip tie valkatos drįsta laikyti už paikius visus Europos gyvėtojus. Žinoma, nė viens netikėjo, kad jie isztikro nori pardavinėti tą tabaką, nes nemislyjo, kad atrastų Europoje taip kvailą pirkiką. Kiti dagi mislyjo, kad jie, besitrankydami po visą srietą, iszėjo isz proto. Vienas isz szitų paskutinių atsiliepė:

— Ar žinote ką, vyrucziai, aiskiai matau, kad bejieszkodami aukso po visą srietą, jus isz proto isz-
ėjote. Jai jau jus norite taip labai pralobti, tai tikė-
kite man, daug daugiau užpelnysite, jai, nusisamdę mieste būdą, pasikabysite ant durų parasz: czionai kiek-
vienas gali liepti iszpilti sau kailį už labai pigų už-
mokestį: už 10 rykszezių — 5 auksinai; už 10 lazdu
— 10 auksinų; niekam nekertu mažiau, kaip 10.“ Isz-
tikro, užsiimdami tuo amatu jus, be abejojimo, daug
greicziaus pralobsite, kaip parduodami tabaką. Lyg
jau visi žmonės iszėjo isz proto, kad tyczia jieszkotų
sau galo, kad nesigailėtų tukstanczių ant to, nuo ko
turėtų szaljtis, nuo ko turėtų bėgti!

— Tai tu apie tai nieko neiszmanai atsako valkatos:
matysi, tabaką rukys vyrai ir moters, seni ir jauni,
ir ponai ir prascziokai, mokėti ir nemokėti, turtingi
pavargę — visi jie skubįs pirkti tabaką, džiaugdamiesi
ir turėdami sau už garbę, kad gali savo pinigų sudėti
į mūsų, savo didžiausių geradėjų, delmoną; vaikelis,
kuris per visą savo amžį dar nieko neuždirbo, vogs
nuo tėvų kruvinai uždirbtą skatiką, idant užsislėpęs
kur galėtų iszleisti kelis dumus, džiaugdamasis, kad jau
ir jis moka sunaudoti tėvo pinigų taip pat gerai, kaip
vyresniejie. Žmonės neturės pinigų ant daug naudin-
gesnių ir reikalingesnių daigtų, rugos ant sunkių laikų,

ant didelių mokesčių, bet ant tabako visados iszteks. Perėjome daug žemių, matėme visokių žmonių, pažinome kuogeriausiai jų apsiėjimą, jų papročius, jų iszmintį: galime tikrai sakyti, kad, jai pasitikėsi ant iszminties žmonių, visados, arba labai tankiai apsigausi; prieszingai, jai pasitikėsi ant jų paikumo, beveik niekad neapsigausi.

Ar tai teisybė, kad pasitikėdamas ant paikumo žmonių niekad neapsigausi? Nenorėčiau, labai nenorėčiau to pripažinti: vienok šiuom kart turiu pripažinti, kad tie valkatos, pasitikėdami ant paikumo žmonių, suvis neapsigavo; sziądien ruko, kas tik gali rukyti. Rukytojams taip patiko tabakas, kad be jo jie negalį gyvėti! Nieks ant to nežiuri, kad isz priežasties rukymo kas metas atsitinka daug nelaimių: kiek tai žmonių rukymas pirm laiko palaidojo! Kiek tai triobų uždegė rukytojai! Datirta yra, kad ugnis tankiausiai prasideda isz kluonų arba tvartų, kur vaiksščiodami su pypkais rukytojai užkrecžia; užtai ir gaisrus tankiaus gali matyti rudenyje ir žiemą, kada pypkoriai kluonus ir tvartus tankiaus atlanko. Daugybė gaspadorių nē nedraudžia szejmynai, ten vaiksščiojant, rukyti: žino, kad sziaimyna jų nepaklausytų, nes jie patys ten vaiksščiodami ruko.

Macčiau sykį pavargusį žmogelį, kuris, sudeginęs per pypkį visą savo turtą, važinėjo pas kaimynus, praszinėdamss sau duonos: įsitėmyjau, kad be paliovos čiulbė tą patį pypkį, isz kurio priežasties prastojo viso savo turto — o nē vienas kaimynas nepaskaitė jam to už piktą. . . .

Isztikro, jai sziądien, po 400 metų, Koliumbas prisikeltų isz numirusių, tai, be abejojimo, pasakytų, kad jojo laikuose nebuvo taip daug paiksų ir lengvatikių!

Andrius A.

Žinios isz Lietuvos.

Isz dzukų Kalvarijos pavieto. Savo korespondencijoje, patalpītoje nr. 9 „Ukinįko“ per-eitų metų, užkabinau nekuriuos žmones. Neku-

rie iš dzukų, perskaitę mano korespondenciją, pasakojo, jog man — dzukui neįsipažinęs taip viesziai (publicznai) išrodyti nusidėjimus artimo ir po akių visos Lietuvos draskyti jo szlove. Vienok turiu czion pasakyti, jog priesz paraszymas tos korespondencijos ilgai mislyjau, ar aiskiai išrodyti svietui piktus darbus nekurių žmonių, ar abelnai tik pasakyti kelis žodžius apie tokius žmones. Persitikrinau, jog aiskus apgarsinimas bjaurių darbų nekurių žmogystų yra naudingas, nes gal nors tokiu budu pataisytiu sziek-tiek tuos, kurie jau nebijo Dievo. Delto-gi nuo szio laiko, kiek galėdamas, siųsiu į Prusus atspaudinti visokius blogus darbus ir pasiėlgimus žmonių, ipacz ponų vaitų, „pisorių“ (rasztinikų), launikų, nes szie ponaudami tankiai labai užmirsšta apie prisakymus Dievo. Pas mus, kaip jau minėjau pereinamoje korespondencijoje, apszvietimas žemai stovi. Priežasczia to, jog žmonės arba visai nesirupina įgyti knygų del pasiskaitymo (o galėtų, ir labai, kad tik norėtų), arba jai ir nusiperka gaspadorius kokią naudingą knygėlę svietiszkos įtalpos, tai pirmiausiai, parneszes ją namon, tur izlaikyti audrą (szturmą) nuo paczios, nėsą „kam tos prakliamtos cinka“ (tinka), paskui nabagas, nežinodamas, ka daryti su „kniguti“, deda ją kur kampan, ant galo ta knygėlė tampa grobiu vaikų, kurie „begiedodami“ iš jos, suvisu ją sunaikina. Ne kiek gražiaus apsieina dzukai ir su dvasiszkos įtalpos knygomis: panesziojo mergina porą metų maldaknygę, o jau „tėvuli, pirkit man knygų“, nes su szita „sarmata (gėda) pasi-

rodzyc bażnycioj“. Dzukai, kalbėdami poterius, neapmislyja gerai žodžių, kuriuos isztaria. Septintas prisakymas sako: „nevogk!“ o dzukas, kalbėdamas kasdieną tuos žodžius, visai nemislyja atiduoti skolų, bet da rupinasi, kaip atmokėti piktą savo geradėjui, kuris bėdoje pasigailėjo jo ir padavė jam ranką. Taip antai, kaimo Szesz. Rudaminos parapijos ukinikas Adomas L. įėmė daugiau nei „tukstancį“ skolos. Ką čia daryti? Juk sunku iszstenėti „tukstancį“. Adomas sudaro rodą su savo szvogeriu, iszduoda jam vekselį ant tukstanczio rublių ir apraszo kolioniją (nors ji jau buvo apraszyta vienam isz skolytojų), o pats ant visų metų nežinia kur dingsta. Skolytojai pradėjo jieszkoti savo tiesų, pradėjo prova su szvogeriu, bet szis pagaspadoravęs porą metų Resz e, apraszė viską savo szvogeriumi, o pats iszruko su paczia į Ameriką. (Ant atsi-sveikinimo szvogeris Adomo, turėdams piktumą ant savo susiedo, szovė per langą į jį, sėdinti palei stalą. Tik, Dievui dėkui, nepataikė). Taigi Szesz e pasiliko gaspadorium Szusz . . . , szvogeris szvogerio Adomo. Vienok nors Szusz... gaspadorius, bet anas garsusis Rudaminos „rud-barzdzis“ Ausiejus sėja lauką. Szusz bijo jam ką sakyti, nes per Ausiejaus rankas ėjo visos dalykas, jis žino visus „sakratus“ tos provos ir, jai tik Szusz. pasipriesžytu, Ausiejus žada pereiti ant pusės skolytojų Adomo ir stoti jiems už liudinįką. Pats-gi Adomas tur eiti ant uždarbių, idant nenumirti isz bado Dzukai daugiausiai gyvena ant kaimų. Kiek tai barnių,

o paskui ir provų paeina nuo to, jaigu vieno gyvuliai padarė kitam blėdį (iszkada). Girdėjan; kad Krokialauko parapijojoj' yra vienas ukinikas, kuris samdo ant metų koki ten „juodakaunierių“ Simno, idant raszytų jam praszymus („prasbas“) į suda. Nuganyti svetimą pievą, javus dzukai nelabai laiko už grieką; atsitinka, kad „žmogucis“, ganydamas arklius po svetimas avižas, gieda „gadzinkas“ (adynas, valandas).

Kaime Pėdziszkių tėvas su sunumi (gana rodos iszmintingi žmonės, ukinikai) sumatikavo kitam savo sunui kojas taip, kad nabagas negali nei paeiti ir gal pasiliks amžinu ubagu ant abiejų kojų. Priežastis muszimo buvo szī: Petras, taip vadinasi sužeistasis, su savo seserims buvo veselijoje ir gana užtruko; o kada parėjo namon, tėvas norėjo muszti dukteris; Petras užstojo už jas ir pasakė, jog jis jas prilaikęs ir neleidęs eiti namon. Užtai ir apkaupė jam kojas tėvas, idant daugiau negalėtų vaikszezioti po veselijas. (Dieve apsergėk nuo tokio tėvo!) Pereitą pavasarį Meszkinis isz Kavalczukų, jaunas da ukinikas, gavo pas Žaliosios *) vieną sargą (strielczių) malkų, kurias iszvežti isz girios reikėjo jam per kito sargo, Siauruko, kiemą. Szis norėjo gauti ką nors nuo Meszkinio. Bet kada tas nieko nedavė, Siaurukas leido jį važiuoti, o pats paėmęs berną vyti. Pasiviję sumuszė nabagą, ką tik gyvas pasiliko, ir da įmetė į riavą, tardami: „jai gyvas da, tai iszlys, o jai ne, tai

*) Taip vadinasi diktoka giria Kalvarijos pavieta (parapijoje Krosnos ir Liudvinavo.

tegu galų gauna!“ Meszkinis, matyt, da buvo gyvas, nes szaip-taip pataikė iszrėpliot isz riavo ir paskui jau per visą vasarą ir rudenį „ganė“ Siauruką iki nesuganė, važiuojant isz Simno. Isz pasalų szoko ant savo prieszo, apmalszino jį, surėžęs kuolu per galvą ir užtupęs, kaipo koks erelis, pradėjo lest savo auką (apierą), sulaužė jam kaulus kojų ir rankų, apdaužė da gerai kuolu visus jo „sąnarius“ (sąnarius) ir ką tik gyva paliko ant kelio. Tai dėjosi adventuose. Baigiu savo rasztelį atsiszaukimu į dzukus: liaukimės, mieli broliai, blogai elgesį, rupikimės, kad kici lietūviai girtu mus ir imtu nuo mus paveizdų (priklodą), nei ką iszjuoktu; nelipkim prie lankiskos kalbos, vadzikim savi lietuviais, o ne paliokais kokiais tį, tadu neraiks mumi, sznekanc su žemaicziais*), gėdzycis savo sznektos. Jus jauniejie nelaiskit pinigų an niekų, nekraukit izdų (skarbų) rudabarzdžiam, neskaldzykit vienas kitam galvų; — vialy už pinigų, ką iszlaidziat an degcinės (arielkos), alaus, tabokos ir tt., nusipirkit naudzingų knygutį, laikraszcių, galėsit ne cik nusižaidzyc (nusibovyc), skaicydami juos, bet apturėsit ir nemažų naudų; vietoj’ barnių ir peszcynių terpu savį, an valszcinių susirinkimų (skodų) raikalaukit, kad ciecorus mumi pavialytu spaudzyc knygas prigimtoj’ kalboj’ ir mūsų litarom. Tai parodzysit savo drūsumu ir gaziotos jus pagirs. Jus gaspadorai, nesiprovo- kit, nemėcykit pinigų, uždzyrbto kruvinu pra-

*) Dzukai visus ne dzukus vadina žemaicziais.

kaitu, savo kankytojam. Ar ne geriau būtų, kad kiekvienam sodziuj' būtų nor viena lietuviszka gazieta, katru galėtų paskaicye, susėji szventom dienom. Susimylėdami nemokykit vaikų an lankiszkių lementorių, nes vaikas, nesuprasdamas žodžių ir nenori mokycis. Pasirupikit cik gauci lietuviszkus lementorus, o neraiks musze vaikucių už jų cinginį.“ *Antanulis.*

Isz Pilviszkių. Sztai ir pavasaris atėjo. Jau saulutė szvieczia ir budina isz gilaus miego visą pasaule. Sniego buvo daugybės, o dabar nėra nė trupucio; paszals jau seniai isz žemės iszejo; žolė pradeda žaliuoti, medžiai sprogti. Paukszcziai gryžta isz sziltų krasztų ir pradeda visokiais balsais cziulbėti. Rankioja po laukus ir apie triobas szapelius, plunksnas, aszutus ir visokius szrukus del savo lizdelio, o viską dirba vis linksmi, giedodami smagiais balseliais. Kaip tai žmogui miela klausyt paukszczių cziulbėjimo, o įpacz girioj' ir kur tik daugiau yra medžių!... Koks tai ramumas apima szirdį, kaip tai kiekvienam smagu klausyt!... Nėra gal žmogaus, kuriam nepatiktų paukszczių cziulbėjimai, kiekviens gėrisi, kiekviens linksmiasi, kad ir didžiausiam būtų nuliudime. Dievobaimingas, cziulbant paukszcziams, apmislyja Dievo galybę, stebuklingus jo darbus, kuriais teikėsi žemę papuoszti, ir atiduoda Jam užtai dėkas.

Dainuoja ir gieda ne tiktai paukszcziai, bet ir žmonės. Kiekviens žmogus mėgsta dainas, bet ne kiekviens nor dainuoti ir mokītis dainų. Sztai apie mus kaskart mažinasi tarp lietuvisz-

kos jaunuomenės dainavimas. Pirm keliolikos metų, kaip atmenu, labiau žmonės dainavo, daugiau dainų mokėjo ir didesnis buvo noras dainuoti. Budavo vasaros laike visuos krasztuos girdi dainuojant, o įpacz pavakarėj, iszėjus į lauką, visur budavo iszgirsi skambanczius ore daininikių ir daininikių balsus. Sziandien-gi dainavimas vis mažinasi ir mažinasi ir tik kurnekur kas truputį giestelia ir tuojaus nutyla, vienok ir tie patys balsai, kaip ir ne taip skambus, kaip ir ne tų paczių lietuvių. Sziandien dainuoti daugiausiai moka tiktai senos bobutės, o jaunos merginos tai suvis nemislyja apie dainas. Jaigu kokią dainą moka, tai tik iszmoko kaip per prievartą. Kas per priežastis, kad nesimokina dainų? Jau — sako — dabar tokia mada, mat, kaip drabužiai mainosi, tai taip ir noras prie dainų: kitasyk vilkėjo drabužiais namų darbo, o szian-dien tokie, mat, jau nepritinka, reikia szilkinių; kitasyk dainavo, sziandien nereik dainų, nes dainos tai piemenų darbas. Tegul — sako — piemenys sav gieda po kaimines, juk jie netur ką veikt, dykauja, tai bepig jiems ir dainavimas, o czia žmogus nusidirbęs, reikalauji pasilsėt, tai ko-gi dainuosi. Bet asz jūs paklausiu, ar tai negražu dainuot? ar tai dirbant, ką blėdyja dainavimas? Dainos ramina žmogų, varo szalyn nuliudimą, apsaugoja nuo tinginio, o darbas eina sparcziau, smagiau, kaip po truputį padainuoja.

Nykimą dainų įpacz gali patėmyt ant vesityjų. Vesityjos — tai tam tyczia laikas del doro pasilinksminimo. Mergos ant vesityjų tiktai mis-

lyja apie szokius, kurie labai tankiai buva bledingi, o nemokanczios szokt snaudžia, susėdusios ant suolų. Kad mokėtų dainuot, tai nė miegas neimtų, į krūvutę sav susituokusios padainuotų kokią gražią dainą, nebūtų taip nuobodu ir laikas greičiau praeitų. Teisybė, da neva girdėt ant veselyjų dainavimai, bet daugiausiai dainuoja jau nejaunos moteriszkės; o mergas, mokanczias gražiai dainuot, tai gali suskaityt ant pirsztų. Tai da mergos ir moteriszkės nors kiek dainuoja, bet vyrai, tai kitokių dainų nemoka, apart kokių ten begėdiszkų: „rila, rila, rilala!“

Tai taip zanavykai elgiasi su dainomis, taip jas myli; kad nors kituose Lietuvos krasztuose geresniam jos būtų padėjime. Broliai, sesers ir visi lietuviai, ar-gi pritinka mums niekīt palikimais mūsų boczių? Gėda, kad senoviszkas dainas, kurias mums bocziai ir tėvai paliko, taip už nieką laikom. Mokikimės visi dainų, bet dainų gražių, pritinkanczių ir neturinczių nieko prieszingo Dievui ir Jo szventiems prisakymams. Mokantieji raszyt, užraszinėkit, idant visai dainos nepragaisztų.

Jurgis Laibukas.

28 d. sausio szių metų numirė miestely' Pilviszkiuos' Senapilės pavieta darbsztus ir dievo-baimingas kun. Andrius Vizgaitis. Žinia apie smertį kun. Andriaus, it varpo skambėjimas, pasklido po visą parapiją ir kiekviens, iszgirdęs szitą liudną naujieną, su skausmu szirdies isztarė: Amžiną atsilsį jo dusziai. Ir ne dyvai, jog kiekviens su aszaromis praszė atsilsio del jo duszios, nes a. a. kun. A. Vizgaitis buvo tikru

kunigu lietuvių ir globėjų parapijonų. Jis, žinodamas priderystes (pavidnaszczius), savo luomo (stono) ir reikalus žmonių, kiek galėdamas, darbavosi dėl gero savo brolių ar tai bažnyčioj', ar lankant parapiją. Mokėdavo, duodavo visokias rodas, linksmėdavo nuliudusius ir, kaip tikras tėvas, rūpinosi apie jų gerovę ir išžganymą; už tai žmonės buvo labai prisirisę prie jo ir labai jį gūdojo (szėnavojo). Palaidojo kuną kun. A. Vizgaiczio 30 sausio ant kapinių parapijos; žmonių ant laidotuvių taip daug buvo, kaip ant didžiausių atlaidų (atpusko), ir didis buvo raudojimas ir verkimas ne tik katalikų, bet ir žydų ir liuterių, nes visi gana gerai žinojo a. a. kun. Andrių Vizgaitį. Ne ilgas buvo gyvenimas, bet garbingas, nes a. a. kun. A. Vizgaitis pergyveno tik 32 metus. Matom, jog paciam žydėjime gyvenimo apleido sų sviatą ir užtiesą da daugiaus gero but padaręs dėl savo brolių, kad butų pagyvenęs ilgiau. Bet nors trumpai gyveno, vienok paliko po savęs neiszdilditą atmintį ir da ilgai paminės parapijonys apie geradėjystes ir dorybes darbsztaus ir dievobaimingo kunigo. Amžiną atsilsį duok jo dusziai, Vieszpatie, o szviesybė amžina tegul jai szvieczia.

O taipogi toj pacioj parapijoj' dvare Antanave pasimirė 15 sausio szių metų senyvas ponas valdytojas keturių dvarų Viktoras Szabuneyeczia, žinomas tarp žmonių kaipo žmogus geros szirdies. Palaidotas po koplyczia dvaro Antanavo.

Bebrinjkas.

Žinios isz visur.

Visas žmonių siekis — tai noras pralobti ir tapti laimingu. Pasiiekti tai rupinasi visokiais budais. Neseniai žmonės, įpacz lenkai labai buvo pradėję keliauti į Braziliją, bet, tur but, nekoks ten jų gyvenimas, kad visi trokšta kaip gyvai sugryžti į tėvynę. Prisižiūrėsim czia nors truputį jų gyvenimui. Kiekvienam ateiviui Brazilijos vyriausybė suteikia didelį plotą žemės, apart to da duoda, kaip paszelpą, spatą, grėblį geležinį del iszdirbimo žemės ir kirvį. Laukas apaugęs tokiomis medžiais, kuriuos dviem, trims glėbiais katik gali apkabiti. Iszdirbant žemę, visupirmu reikia nukirst medžius, o taip storus su kirviu sunku ir nuzumpliot, paszkui reikia laukti pakol jie iszdžius ir sudegįt, nes ko kito isz jų negali padaryti. Potam reikia ardyt žemę spatu, sēt turkiszkus kviečius (kukuridzą), pupas ir del maisto gyvuliams augalą, panasų ant mūsų bulvių. Medžiai guli 4—5 metus ant žemės nukirsti, o sodyti ir sēt javus tiktai gali tarp tų medžių. Niekiausia pas mus luszna iszrodo rumais sulyginus su namais ateivių, nukeliavusių į Braziliją. Sunkus ten del ateivių gyvenimas: oras del jų ten perkarsztas, žemę sunkų iszdirbt, tenbuviai niekina ateivius, nekenczia jų, giriose pilna visokių baisių gyvulių ir gyvaczių, nuo kurių labai tur sergėtis, nes beszmaižidamos pro kojas taip įkanda, kad tankiai tas įkandimas buva priežasczia myrio. Kaip kas nuvažiuoja, tai uodai nė nežiuri, kad jis yra svečiu, taip sukandžioja, jog visas kunas iszrodo viena opa: oda (skura iszsipuczia, rankos taip sutįsta, kad net negali nė sulenkt. Vasarą žmonės labai serga ir mirszta, įpacz vaikai. Karsztis neiszpasakytas, darbą sunku gaut. Visoki daigtai labai brangus: už kartį bulvių reikia mokėti 38 rublius ir tai da retai kur gali gaut. Užmokestis ant dienos 8 auksinai ir daugiau ir dėlto neseniai nukeliavę tycziojasi isz tų, ką pirmiau nuvažiavo, kad nieko pinigų nesusirinko. Paszkui pamato patys, koks ten gyvenimas, ir kaip galė-

dami krauja skatiką prie skatiko, kad kiek susirinkus galėtų namon sugryžt. Už kelią reikia mokėt 200 mr., o tai ir pluosztas pinigų. Nėra ten bažnyčių, kunigų labai mažai, o numirusį ten pakasa, kur numirė, nes retai kur gali rast kapines. Žmonės, paragavę Brazilijos gyvenimo, gryžta į tėvynę, bet tokių labai mažai, nes ne visi tur tiek įsidėję iš namų pinigų, kad užtektų ant nuvažiavimo, pabuvimo da kokį laiką ir pargyžimo. Tai toks Brazilijoj' gyvenimas!

Važiuoja ir iš mūsų kraszto žmonės jieszkot kitur pelno, kaip ana į Ameriką arba į tą paczią Braziliją. Amerikoj' tai daugių daugiau gauna darbą anglių kasyklose. Tos kasyklos tankiai užgriuva ir pražudo daug žmonių. Szitai ir dabar neseniai vieno Amerikos valstijoje, Pensilvanijoj' užgriuvo kasyklą ir užmuszė 260 žmonių, tarp kurių buvo ir lietuvių. Taipgi vienoj Amerikos dirbtuvėje, po Anglijos valdžia, garas sudraskė kakalį, dirbtuvė užgriuvo ir užmuszė kelis szimtus darbinįkų. Na, broliai, ar tai pas mus, tėvynėje ne geriau? Nėra czia jokių bausmų, nėra anglių kasyklų, kur antsyk tiek žmonių galą gauną, viskas pas mus aut virszaus žemės, nereik lysti į žemę ir nebaisus gyvenimas.

Tamsa žmonėms labai blėdinga. Neperseniai du ukinįku atsineszė į Varszavą grebszius lenkiszkų pinigų, penkskatikių ir 10-skatikių, nuėjo į kasą iszsimainyt juos, bet ten jų nepriėmė, nes nuo 1 dienos sausio szių metų jau niekur tokių pinigų nepriima. Vargszai turėjo sugryžt su savo pinigais namon, o tų pinigų buvo į kelis szimtus rublių. Kad tie žmonės but mokėję skaityt, tai but žinoję, kada jų nepriims ir nebutų taip ilgai laikę neiszmainytų.

Vienoj' stacziatikių parapijoj' Maskolijoje numirė pati turtingo ukinįko. Mirusią laidojant, kada duobkasiai pradėjo mest žemes į duobę, pradėjo ji smarkiai rėkt. Duobkasiai nusigandę da sparcziau bėrė žemes, o užkasę nuėjo pas patį mirusios ir viską iszpasakojo. Valandą pasznekęję susitarė nueit pas popą ir melst daleidimo atkast kuną, vienok ne dėl suteikimo pagel-

bos, bet del įkalimo į krutinę drebulinio kuolelio, idant naktims nesivaidytų. Popas nulapnojo ant kapinių, liepė atkast duobę, bet jau buvo per vėlu: vargszė užtroško. Senis popas, pamatęs baisiam padėjime moteriszkę, persigando ir neužilgo apsigėręs numirė. Koks tai žmonių n'iszmanymas: kalt drebulinį kuolelį į krutinę? Jau laikas suprast, kas tai yra burtai ir kas isz jų per nauda, nes labai tankiai buvo priežasczia didžių nelaimių. Ta moteriszkė buvo letarge, o kad but ėmę ją gelbėt, kaip tik iszgirdo szaukimą, tai but buvus sveika. Mat kas žmonių do aklystė!...

J. O. K. Nas.

Naudingi pamokinimai.

A pie arklius.

Kad butų nauda isz auginimo kumeliukų, tai vi-supirmu reik pasirupīt, kad butų geros kumelės ir leist jas reikia su gerais erzilais, nes kokie bus tėvai, tai tokie ir vaikai. Svarbiausiu daigtu auginant arklius, tai užtikimas gero erzilo. Erzilas tur but ne tik drutas, sveikas, gražaus sudėjimo, be jokio blogo papratimo ar ligos, gautos nuo tėvų, bet apart to da reikia dasisinot nuo kokių jis paeina arklių. Tankiai atsitinka, jog nors gyvulys gražus ir sveikas, bet vaikuos atsi-randa nekurie blogi papratimai, kuriuos turėjo jų tėvai. Tada tik gali tikėtis, kad bus gers kumelys, jai žinosi, kad ir jo tėvai, o įpacz erzilas, buvo geri. Erzilas, paeinas nuo gerų arklių, tur gerus papratimus, o per tai ir kumelys tampa geru. Kas netur veislinės kumelės, tai tur pasijieszkot nors gerą veislinį erzilą ir pas jį vadžiot savo kumeles. Jai kur nėra tokio erzilo, tai gerai but, kad valsezius, ar koki keli kaimai susidėję sav nusipirkę; vienam perbrangu pirkt tokį erzilą, ką kasztuoja kelis szimtus rublių, o ant maisto kiekviens atvedas savo kumelę mokėtų po kelis, ar kelioliką auksinų.

Kad ukinėkai nevadžiotų kumelių pas niekus er-

žilą, o nusivestų pas gerą veislinį, tai but gražus arkliai, o ne koki ten kuinai, ką gēda ir szert. Gers arklys nors ir daugiau kasztuoja, tai vis daug geresnis už koki kuiną. Jai ir kelias deszintis rublių daugiau kasztuotų, tai pridėjęs, jog užlaikymas gero ar menko arklio taipgi kelias deszintis kasztuoja, o gers padarys, tegul bus, nors pusę daugiau už menką, ar tai sunkių daigtų važiojime, ar prie ukės — pamatysi, kad po dviejų metų užsimokės pirkimas ar užsiauginimas tyczia gero arklio.

Kitose szalise žmonės saugojas, kad tik nesuleist kumelės su kokiū menku erzilu ir delto tokius gražius užsiaugino arklius, kad parduodant paima po kelis ar keliolika tukstanczių rublių. Ten vyriausybė smarkiai uždraudžia leist kumelės su menku erzilu. Oldenburge (į vakarus nuo Vokietijos) nieks negal ne tik kitų, bet ir savo kumelės leist su erzilu, jai paskirtas tam dalykui urėdnikas nepripažįsta jo už gerą; niekus erzilą tuojaus nu-auna. Prusuose uždrausta ganyt nusileidus saulei, kad ir savo gyvulius ir savo lauke; naktyj' sunku iszdabot, nubėga erzilas pas kito kumelės, padaro daug iszkadų, o žinoma negerai, kad gyvulys naktyje tur sau po laukus jieszkot paszaro.

Kumelė, kurios kumelius ketinam augit, tur but: ilga, placzių strėnų, su placzia ir gilia krutine, drutų kaulų ir placzių sanarių, apart to gražaus sudėjimo, be jokio blogo papratimo, pereinanczio ant vaikų. Priesz apsikumeliavus ir žindant kumelį, kumelė tur but paskyrium, placziam garde, nepririszta ir visada tur but sausai pakrėstas tvartas. Gali su ja dirbt, bet atsargiai, geriau prie akėczių ir saugot nuo sunkio darbo. Arti tvarto tur but užtvertas nors nedidelis žardis, kur ji galėtų vaikszcziot, nes be krutėjimo nējoks gerai ne-užauga gyvulys. Kumelis pripranta prie oro, nesibijo paskui ne lytaus, nė vėjo.

Avižos tai geriausias del arklių paszaras. Kumeliui da žindant, reik po truputį įbert į rindelę avižų, o už ēdzių įdēt riebio szieno; kitoje rindelėje visada

tur but czystas vanduo. Avizų juo tolyn, juo daugiau reik duot. Pusantražiemį gali vietoje avizų szert kapotoms morkoms su pelais, o pustreciažiemį vel avizoms, nes be avizų bus silpnas darbe ir greit pails. Auginant reikia meiliai apsieit, tai paskui bus paklusnesnis ir greičiau galėsi pravažinėti. Reikia nesigailėti avizų, kad norim turėti gerą ir drutą arkli.

J. Laibukas.

Turgavietes.

Prekes javų buvo:

Kviečiai: New-Yorke 109¹/₂—120¹/₂, Londone 110—117¹/₂, Marsylijoje 108¹/₂—118, Berlyne 109—110, Karaliauciuje 103—108, Odessoje 93—103 kp. už pudą; Varszavoje 640—670 kp. už kartį.

Rugiai: Londone 92, Berlyne 88—90, Karaliauciuje 85, Rygoje 84—85, Liepojuje 82 Odessoje 74—77 kp. už pudą; Varszavoje 450—480 kp. už kartį.

Avizos: Londone 79—110, Marsylijoje 82¹/₂, Berlyne 78—80, Karaliauciuje 71, Rygoje 68—80, Liepojuje 66—77, Odessoje 62—70 kp. už pudą; Varszavoje 240—285 kp. už kartį.

Miežiai: Londone 82¹/₂—84, Marsylijoje 77, Berlyne 81—88, Karaliauciuje 62—83, Rygoje 67—75, Liepojuje 67—77, Odessoje 66—70 kp. už pudą; Varszavoje 420—450 kp. už kartį.

Žirniai: Rygoje 116—119, Liepojuje 111—115 kap. už pudą.

Sėmenys: Rygoje 126—131, Liepojuje 126—131 kap. už pudą.

Turgaus prekė Tilžėje ir Klaipėdoje.

Už 100 svarų:

Tilžėje: Kviečiai 9 mark 25 fen. — 9.50, rugiai 7.75—8.10, miežiai 7.00—7.20, avizos 6.80—7, žirniai balt. 8—8.50, žirniai rain. 8.30—8.89, sėmenys (už naująjį šepelį) 10—11 mk.

Klaipėdoje: (už naująjį šepelį) kviečiai 7.70—8.00, rugiai 6.50—6.80, miežiai 4.70—5, avizos 3.25—3.60, žirniai balt. 6—6.80, žirniai rain. 6—6.50 mk.

Gromatnyčia.

Pr. Aszak. 20 rublių ant reikalų „Var. o“ gavome.

Italpa: Laikykimės, j-a. — Vaitiekus Smaigas, V. K. — Lietuvos Istorija, Lietuvos Vaka. — Perkunija, M. V. — Kaip reik statyti namus, kad juose būtų sveika gyvėti, M.... — Tabakas. — Žinios iš Lietuvos. — Žinios iš visur. — Naudingi pamokinimai. J. Laibukas. — Turgavietės. — Gromatnyčia.

Atsakantis rėdytojis: Martynas Jankus, Bitėnuose per Lompėnus. Spausdintą pas Martyną Jankų, Tilžėje.